

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra soukromoprávních disciplín

K problematice dědických titulů v dědickém právu

Bakalářská práce

About the issue of inheritance titles in inheritance law

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

JUDr. Josef Vrabec

AUTOR PRÁCE

Nicole Chýle

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Chomutově, dne 11. 3. 2024

Nicole CHÝLE

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu JUDr. Josefu Vrabcovi za cenné rady a za odborné vedení při zpracování této práce.

Anotace a klíčová slova

ANOTACE

Nejprve se práce zabývá obecně základními pojmy dědického práva, včetně jeho zásad a podmínek pro vznik dědického práva. Následně stručně vysvětluje, v jakých situacích může dojít k vyloučení z tohoto práva. Práce v hlavní části obsahuje podrobnou analýzu jednotlivých dědických titulů, jako jsou závěť, dědická smlouva, zákonná dědická posloupnost, ale i odkaz, který není dědickým titulem. V rámci těchto titulů se práce zabývá jejich charakteristikou a náležitostmi. Krátce je také pojednáno o nepominutelném dědici a o právu na povinný díl. Práce končí zaměřením se na problematiku kolize dědických titulů.

KLÍČOVÁ SLOVA

dědické právo * dědický titul * závěť * dědická smlouva * zákonná dědická posloupnost * nepominutelný dědic *

ANNOTATION

First, the thesis deals with the general basic concepts of inheritance law, including its principles and conditions for the creation of inheritance law. It then briefly explains in what situations exclusion from this right may occur. The main part of the thesis contains a detailed analysis of the various succession titles, such as will, contract of succession, legal succession, as well as bequests which are not succession titles. Within these titles, the thesis deals with their characteristics and requisites. A brief discussion is also given on the non-nominal heir and the right to a compulsory share. The thesis concludes with a focus on the issue of conflict of succession titles.

KEY WORDS

inheritance law * inheritance title * will * contract of inheritance * legal succession sequence * forced heir

Obsah

Úvod	7
1 Dědické právo	9
1.1 Základní pojmy dědického práva.....	9
1.2 Zásady dědického práva	10
2 Podmínky pro vznik dědického práva.....	12
2.1 Smrt člověka	12
2.2 Existence pozůstalosti.....	13
2.3 Způsobilý dědic	14
2.3.1 Vyloučení z dědického práva	15
2.3.2 Zřeknutí, odmítnutí a vzdání se dědictví	17
2.3.3 Dědický důvod	19
2.4 Přijetí dědictví.....	19
3 Dědické tituly	20
3.1 Závěť.....	20
3.1.1 Způsobilost zůstavitele k pořízení závěti.....	21
3.1.2 Obsahové náležitosti závěti	22
3.1.3 Formální náležitosti závěti	23
3.1.4 Závěť pořízená s úlevami.....	26
3.1.5 Vedlejší doložky závěti.....	28
3.1.6 Zrušení závěti	30
3.1.7 Dovětek.....	31
3.2 Dědická smlouva.....	32
3.2.1 Způsobilost k uzavření dědické smlouvy.....	33
3.2.2 Náležitosti dědické smlouvy	33
3.2.3 Dědická smlouva uzavřená mezi manželi	35

3.2.4	Zrušení dědické smlouvy	36
3.3	Odkaz.....	36
3.3.1	Zřízení a odvolání odkazu.....	37
3.3.2	Druhy odkazů.....	38
3.4	Zákonná dědická posloupnost.....	39
3.4.1	Dědické třídy.....	40
3.4.2	Odúmrť.....	43
4	Nepominutelný dědic a povinný díl.....	45
5	Vybraná problematika dědických titulů	47
5.1	Kolize mezi závětí a nepominutelným dílem	47
5.2	Kolize mezi závětí a dědickou smlouvou.....	48
5.3	Kolize více závětí	49
	Závěr	51
	Seznam zdrojů.....	53

Úvod

Již od mládí jsem byla svědkem rodinných sporů a právních problémů spojených s dědictvím. Tyto zkušenosti mě motivovaly k zájmu o právní oblast dědických titulů a z toho důvodu jsem si vybrala právě tohle téma jako téma mé závěrečné práce. Považuji za důležité porozumět procesu dědění a problematice spojené s rozdělováním majetku po smrti, neboť se to chťe nechtě dotkne minimálně jednou za život každého z nás. Je jasné, že je to pro mnohé velice nepříjemná situace, a i celkově pomyšlení na svou vlastní smrt, je ale potřeba myslet na svůj majetek, který jsme přeci jen budovali celý náš život. Porozuměním problematiky dědických titulů se tak mohou minimalizovat potenciální konflikty v rodině a zajistí se spravedlivé převedení majetku ze zůstavitele na dědice. A právě porozumění této problematice si kladu za cíl práce.

Dědické právo je klíčovou součástí právního systému, která se zabývá převodem majetku zemřelého (zůstavitele) na jeho dědice. Rozsah této oblasti zahrnuje různé právní aspekty, od základních pojmových definic až po složité právní předpisy týkající se rozdělování majetku a stanovení dědických práv a povinností.

Cílem této bakalářské práce je podrobně prozkoumat problematiku dědických titulů, s důrazem na identifikaci potenciálních problémů kolizí těchto titulů, které mohou vzniknout v procesu dědictví. Práce se zaměří na analýzu jednotlivých dědických titulů, jejich náležitosti a podmínky pro vznik či zrušení.

V první části práce budou rozebrány základní pojmy a zásady dědického práva, aby čtenář získal základní znalosti k porozumění této problematice, neboť pojmy zmíněné v této části se prolínají všemi kapitolami mé práce.

Druhá část se zaměří na podmínky pro vznik dědického práva a na faktory ovlivňující rozdělení majetku mezi dědici. Dále také případy, kdy je dědic vyloučen z dědického práva, či se dědictví sám zřekl.

Poté budou v hlavní části práce detailně prozkoumány jednotlivé dědické tituly, jako jsou závěť, dědická smlouva a zákonná dědická posloupnost, a jejich specifika. Tato část bude nejpodrobnější, jelikož je hlavním tématem této práce.

V poslední části se budu zabývat konkrétními problémy a konflikty, které mohou vzniknout v souvislosti s dědickými tituly. Budou zkoumány případy kolizí mezi různými dědickými tituly a možnosti jejich řešení v souladu s právními předpisy a s ohledem na zájmy všech stran.

1 Dědické právo

Dědické právo je specifická část občanského práva, která upravuje přechod majetkových práv zemřelého na jeho dědice. Dědické právo upravuje podmínky, způsoby a následky dědění, a to jak podle zákona, tak podle vůle zůstavitele. Vymezuje ho v objektivním, nebo subjektivním smyslu, kdy v objektivním smyslu ho chápeme jako souhrn právních norem, které upravují přechod práv a povinností zůstavitele na jeho právního nástupce. Ve smyslu subjektivním hovoříme o dědickém právu jako právu na pozůstalost, nebo poměrný podíl z ní.¹

Právní úprava dědického práva je zakotvena jako jedno ze základních práv v Listině základních práv a svobod v čl. 11 odst. 1 jenž stanoví: „*Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.*“. Toto zakotvení dědického práva na ústavní úrovni zaručuje, že předpisy nižší právní síly nemohou jeho existenci popřít a že není možné, aby bylo některým zákonem dědění vyloučeno. Samotné dědické právo je pak součástí práva občanského, které spadá pod soukromé právo. Soukromé právo na rozdíl od práva veřejného má dispozitivní charakter, proto osoby mohou svá práva upravovat, měnit je tam, kde to není zákonem zakázáno, nebo se jich vzdávat. Zároveň jsou si osoby v těchto právních vztazích rovny i když je jednou ze stran stát. V občanském právu je dědické právo upraveno v zákoně č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, a to v části třetí, hlavě třetí v ustanoveních § 1475-1720, kde upravuje především hmotněprávní část dědického práva.

1.1 Základní pojmy dědického práva

Před začátkem prozkoumávání dědických titulů a podrobností o nich je potřeba vybudovat pevné základy ke snadnějšímu porozumění této problematice.

¹ PILÍK, Václav; PETR, Bohuslav a KLIČKA, Ondřej. *Základy občanského práva hmotného*. Student (Leges). Praha: Leges, 2023, s. 199, ISBN 978-80-7502-676-7.

Seznámíme se tedy proto se základními pojmy dědického práva, jako je zůstavitel, pozůstalost, dědictví a dědic.

Zůstavitel je fyzická osoba, jehož majetek, závazky a práva přecházejí po jeho smrti na dědice. Sám zůstavitel má právo ovlivnit, jak bude s jeho majetkem po smrti naloženo, pokud se rozhodne sepsat závěť nebo dědickou smlouvu. To bude probíráno na dalších stránkách této práce. Veškeré jmění, tedy majetek a dluhy, které zůstavitel zanechal po své smrti, nazýváme **pozůstalostí**. To musíme rozeznávat od pojmu **dědictví**, jelikož dědictví je pouze ta část pozůstalosti, která skutečně připadne dědici. Pokud celé jmění připadne pouze jednomu jedinému dědici, oba tyto pojmy splývají. Konkrétně se jí budeme zabývat v kapitole podmínky pro vznik dědického práva. Osoba, které náleží pozůstalost, anebo alespoň poměrná podíl z ní po zůstaviteli, se nazývá dědic.

1.2 Zásady dědického práva

Dědické právo, stejně jako ostatní oblasti občanského práva, je zřízeno určitými principy a zásady. Tyto zásady pak prostupují celou právní regulací. Nyní se podíváme na jednotlivé nejdůležitější z těchto zásad.²

Úplně první a nejzákladnější zásadou dědického práva je **zásada zachování hodnot**. Východiskem pro tuto zásadu je skutečnost, že po smrti zůstavitele jeho materiální i nemateriální aktiva nezanikají a existují i po jeho smrti. Následně tato aktiva přechází zásadně na osoby, které byli zůstaviteli nejbližší a mohli do jisté míry přispět k vytvoření a zachování těchto aktiv. Tímto se posiluje solidarita mezi generacemi v rámci rodiny, která těmto nejbližším zjednává právo na pozůstalost. To se nám odráží především v zákonné dědické posloupnosti, která je rozdělena do šesti dědických tříd a začíná v první třídě těmi nejbližšími –

² CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017., s.8, Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.

tedy dětmi a končí třídou šestou – tedy bratřenci a sestřenicemi. Celá tato zákonná posloupnost je v rámci zůstavitelova příbuzenstva.³

Jako další uvedeme **zásadu svobodné volby dědice**. Tato zásada se opírá o tzv. autonomii vůle zůstavitele. Kdy nám jí novější právní úprava občanského zákoníku výrazně posiluje. Principem je, že zůstavitel má úplnou volnost v tom, koho určí jako svého dědice. Zůstavitel má tedy absolutní svobodu volby některé z forem pořízení pro případ smrti, tedy pořízení závěti, dědické smlouvy nebo dovětku anebo naopak nechat svou pozůstalost na dědění podle zákonné dědické posloupnosti.⁴

Zásada rovnosti pojednává o stejném postavení všech dědiců. Tato zásada je konkrétním uplatněním principu nediskriminace, který je zakotven již v Listině základních práv a svobod. Na základě této nediskriminace žádný dědic nesmí být zvýhodněn nebo znevýhodněn kvůli svému rasovému původu, pohlaví, náboženskému vyznání, politické příslušnosti, sexuální orientace nebo jiným osobním charakteristikám. Výjimečná pozice náleží pouze potomkům zůstavitele, kteří jsou považováni za nepominutelné dědice.⁵

Třetí důležitou zásadou je **zásada univerzální sukcese**. Jak již bylo zmíněno, každý zde po sobě něco zanechá, ale bohužel ne vždy to je jen majetek, tedy právo na majetek. Do pozůstalosti kromě práva řadíme i a povinnosti, které smrtí zůstavitele nezanikla. Zásada univerzální sukcese spočívá v tom, že dědic musí přijmou dědictví celé, a to jak práva, tak právě i povinnosti. Nemá možnost se povinností vzdát a práva nabýt.

Vedle zásady zmíněné svobodné volby dědice stojí **zásada svobodného nabytí dědictví**. Obecně řečeno dává tato zásada plnou moc dědicům rozhodnout

³ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s.23, ISBN 978-80-7478-939-7.

⁴ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s.23-24, ISBN 978-80-7478-939-7.

⁵ HURDÍK, Jan. *Občanské právo hmotné: obecná část : absolutní majetková práva*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018.,s. 266, ISBN 978-80-7380-718-4.

se, zda dědictví přijmou či odmítnou. Nikdo nemůže být nucen stát se dědicem proti své vůli.⁶

Poslední zásadou dědického práva je **zásada ingerence veřejné moci**. Tato zásada spočívá v tom, že celé jednání o pozůstalosti se zahajuje řízením o pozůstalosti před soudem. Soud rozhoduje o vypořádání pozůstalosti po zůstaviteli a potvrzuje dědicům dědictví.

2 Podmínky pro vznik dědického práva

Aby bylo možné uskutečnit dědické právo v praxi, je zapotřebí splnění podmínek vyplívajících z občanského zákoníku. Jsou jimi: smrt člověka; existence pozůstalosti; způsobilost dědice; přijetí dědictví. Tyto podmínky budou vzápětí v mé práci popsány a vysvětleny podrobně.

2.1 Smrt člověka

Smrt člověka je nenávratnou a velmi smutnou událostí, ale nese s sebou i právní důsledek. Tímto důsledkem je vznik dědického práva, který upravuje přechod pozůstalosti zemřelého na dědice. Jedná se o základní předpoklad pro vznik dědického práva.

Smrt v tomto případě musí být řádně a jasně prokázána předepsanými způsoby. Nejčastějším případem prokázání smrti člověka, je prokázání veřejnou listinou neboli úmrtním listem po prohlídce těla lékařem. Úmrtní list vystavuje matriční úřad a tímto listem je člověk oficiálně považován za mrtvého.⁷

⁶ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova skripta., s.10, ISBN 978-80-7400-684-5.

⁷ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 1 ISBN 978-80-7400-266-3

V případech, kdy nelze prohlédnout tělo mrtvého stanovenými postupy a není možné prokázat smrt člověka úmrtním listem, může soud pomocí rozsudku prohlásit člověka za mrtvého. Občanský zákoník v § 71 a násl. uvádí tzv. **domněnku smrti**. Domněnka smrti se uplatní pouze v případě, že osoba s právním zájmem o danou osobu podá návrh soudu. To platí v případě, kdy je zřejmé či pravděpodobné, že osoba zemřela.

Další možností prohlášení člověka za mrtvého soudem, je tzv. **důkaz smrti** ustanoveným v občanském zákoníku v § 26 odst. 2. Stejně jako u domněnky smrti tak soud rozhodne v případě, že nelze tělo mrtvého prohlédnout stanovenými způsoby, ale s tím rozdílem, že tak učiní i bez návrhu. Jedná se o takové události, jichž byl člověk účasten a z okolností vyplývá, že jeho smrt se jeví jako jistá.⁸ Obecně se jedná o přírodní, dopravní nebo jiné nešťastné katastrofy, u kterých jsme si jisti, že jich byla dotyčná osoba součástí a tělo nelze dohledat, nebo je v takovém stavu, že ho nelze identifikovat.

Občanský zákoník v § 27 stanoví: *„Závisí-li právní následek na skutečnosti, že určitý člověk přežil jiného člověka, a není-li jisto, který z nich zemřel jako první, má se za to, že všichni zemřeli současně.“* Nazýváme to vyvratitelnou právní domněnkou. V předchozím odstavci, kde jsme se věnovali úmrtí během nešťastných katastrof jsme se zabývali pouze jednotlivci. Může se stát, že při nehodě zemře celá rodina. V tu chvíli, by bylo pro řízení o pozůstalosti potřebná informace, která z osob zemřela dříve. Jestliže to nelze určit, bude se mít za to, že zemřeli všichni současně a nikdo po sobě nedědí.⁹

2.2 Existence pozůstalosti

Z logiky věci vychází, že aby bylo možné pozůstalost, tedy jmění zůstavitele zdědit, je potřeba aby taková pozůstalost existovala a byla způsobilá přejít na

⁸ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014, s.2 ISBN 978-80-7400-266-3.

⁹ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 3 ISBN 978-80-7400-266-3.

dědice. Pozůstalostí, jak již bylo naznačeno na začátku, je veškeré jmění zůstavitele, tedy majetek i dluhy neboli aktiva i pasiva. Výjimkou z tohoto jmění tvoří práva a povinnosti, která jsou vázána výlučně na osobu zůstavitele, chápeme jimi například: pojištění zaniká dnem smrti pojištěné osoby (§ 2810 ObčZ), dědic spolčníka se nestává spolčníkem (§ 2742 ObčZ), správa cizího majetku zaniká smrtí správce (§ 1444 ObčZ).

2.3 Způsobilý dědic

Další a velice důležitou podmínkou pro vznik dědického práva je existence způsobilého dědice. Dědice obecně označuje občanský zákoník v § 1475 odst. 3 jako toho, komu náleží dědické právo. Kdežto způsobilým dědicem myslíme fyzickou nebo právnickou osobu která nebyla jakýmkoliv způsobem vyloučena z dědického práva. Za určitých podmínek se dědicem stává i stát.

Způsobilým dědicem jakožto fyzickou osobou se stává člověk již narozením. Způsobilým dědicem pak může být i v době smrti zůstavitele počaté, ale ještě nenarozené dítě (*nasciturus*), pokud se toto dítě v důsledku nějakého problému nenarodí, bude se na něj hledět tak, jako by nikdy dědicem nebylo. Tzv. *nascitrus* pak může dědit ze všech dědických titulů, tzn. ze závěti, ze zákona, ale i z dědické smlouvy v případě, že tak bude učiněno v jeho prospěch. Není možné, aby osoba dědila v případě, že zemře před zůstavitelem, nebo současně s ním, jak již bylo zmíněno v kapitole o podmínce smrti člověka. Tudíž v případech, kdy je potřeba pro vznik dědického práva určit, zda zemřel dřív zůstavitel či dědic a není možné to prokázat, uplatní se vyvratitelná domněnka smrti podle § 27.¹⁰

Právnické osobě vzniká její dědická způsobilost vznikem, tedy zápisem do veřejného rejstříku a zaniká jejím zrušením. Zároveň musí být schopna spravovat a vlastnit danou pozůstalost. Právnická osoba však nemusela existovat v době smrti zůstavitele, to v případech, kdy byla založena zůstavitelem v jeho pořízení

¹⁰ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 30 ISBN 978-80-7478-939-7.

pro případ smrti. V takovéto situaci ale musí právnická osoba vzniknout do jednoho roku od té doby, co zůstavitel zemřel.¹¹

Stát může být také dědicem, výhradně na základě pořízení pro případ smrti. Pokud zůstavitel nepřipravil žádnou platnou závěť pro případ své smrti ve prospěch jiného dědice a není žádný zákonný dědic, stát v tomto případě přijímá roli dědice a nemá možnost pozůstalost odmítnout.¹²

2.3.1 Vyloučení z dědického práva

Vyloučení z dědického práva představuje významný právní mechanismus, který umožňuje zamezit určité osobě nabýt dědictví. Tento institut je zahrnut v českém právním systému podle občanského zákoníku a je používán v případech, kdy se dědic dopustí činu, který má povahu trestného činu, a to buď přímo proti zůstaviteli, nebo proti jeho potomku, předku či manželu. Oproti předchozí úpravě Občanského zákoníku spatřujeme v tomto novém formulaci „dopustil se činu povahy trestného činu“ a to z toho důvodu, že dříve bylo potřeba pravomocného odsouzení k dědické nezpůsobilosti. Následně taky v případech, kdy se dědic dopustí zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli. To chápeme tak, že například dědic ovlivní zůstavitele natolik, že neučiní pořízení pro případ smrti, nebo ho naopak pořídí, ale nebude v souladu s jeho vlastní vůlí. Dále může jednat tak, že zůstavitelova poslední vůle bude padělána. Dalším důvodem vyloučení z dědického práva jsou následující situace, ale je nutné pamatovat, že v těchto dvou případech je osoba vyloučena pouze když má dědit na základě zákonné dědické posloupnosti. První situací je, že v den zůstavitelovi smrti probíhá řízení o rozvod mezi manželi, které se zahájilo na zůstavitelovo návrh z toho důvodu, že se na zůstaviteli manžel dopustil domácího násilí. A druhým důvodem je pokud rodič ztratí rodičovskou odpovědnost kvůli jejímu zneužívání

¹¹ PILÍK, Václav; PETR, Bohuslav a KLIČKA, Ondřej. *Základy občanského práva hmotného*. Student (Leges). Praha: Leges, 2023, s. 218 ISBN 978-80-7502-676-7

¹² HURDÍK, Jan. *Občanské právo hmotné: obecná část: absolutní majetková práva*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 273 ISBN 978-80-7380-718-4.

nebo zanedbávání. V tomto smyslu se bavíme o **dědické nezpůsobilosti**, která je konkrétně upravena v občanském zákoníku v § 1481, § 1482 a § 1483.¹³

Na druhé straně vyloučení z dědického práva je úkon, kterým zůstavitel může omezit nebo zcela odejmout právo na dědictví nepominutelnému dědici, který se nazývá **vydědění**. Na rozdíl od dědické nezpůsobilosti je nutnost zůstavitele aktivně právně jednat. Prohlášení o vydědění musí splňovat stejné formální náležitosti jako závěť a stejně tak se dá jako závěť měnit či rušit.¹⁴ K vydědění nepominutelného dědice může dojít pouze v případech stanovených zákonem. Zůstavitel může vydědit svého nepominutelného dědice, pokud:

- Dítě nedokázalo poskytnout potřebnou pomoc v situaci nouze, přičemž zůstavitel byl v takové nouzi a dítě o ní vědělo nebo se mohl o ní dozvědět. Pojem nouze není omezen pouze na finanční nedostatek, ale zahrnuje i jiné formy závislosti, jako je například zdravotní stav.
- Dítě neprojevuje opravdový zájem o zůstavitele, který by odpovídal běžným společenským normám a nebyl motivován pouze touhou po materiálním prospěchu. Je důležité zvážit, zda zůstavitel sám aktivně hledal kontakt se svým dítětem a zda svým chováním nevyprovokoval jeho nezájem.
- Dítě bylo odsouzeno za trestný čin, který svědčí o jeho zvrhlé povaze. Tento důvod vydědění není spojen s libovolným odsouzením, ale s trestným činem, který naznačuje zvrhlou povahu dítěte.
- Dítě vedlo trvale nezřízený život, což znamená život v rozporu s obecně uznávanými mravními zásadami, které vyvolávají veřejné pohoršení. To může zahrnovat zneužívání návykových látek, hráčskou vášeň nebo trestnou činnost.

Zůstavitel může vydědit i nepominutelného dědice, který není způsobilý dědit nebo je tak zadlužený nebo marnotratný, že existuje obava, že nezůstane dostatek majetku pro jeho potomky. V takovém případě musí však zůstavitel

¹³ PILÍK, Václav; PETR, Bohuslav a KLIČKA, Ondřej. *Základy občanského práva hmotného. Student (Leges)*. Praha: Leges, 2023, s. 219-220, . ISBN 978-80-7502-676-7.

¹⁴ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe., s. 5-9, ISBN 978-80-7400-266-3.

zajistit, aby se povinný díl dostal k dětem tohoto nepominutelného dědice nebo jejich potomkům.¹⁵

A posledním způsobem vyloučení je pomocí **negativní závěti**. Zůstavitel může prostřednictvím závěti rozhodnout, že některý z dědiců, který ale není nepominutelným dědicem, nebude dědit. Na rozdíl od vydědění není nutné splnění žádného z důvodů, které by vedly k vydědění. Výsledkem negativní závěti je to, že majetek, který měl zdědit dědic, který byl ale vyloučen formou negativní závěti, zdědí zbývající zákonní dědicové.¹⁶

2.3.2 Zřeknutí, odmítnutí a vzdání se dědictví

Dědic může prostřednictvím zřeknutí se dědického práva, odmítnutí dědictví a vzdání se dědictví sám od sebe odvolat svá práva k dědictví, na rozdíl od výše zmíněném vydědění a negativní závěti, které jsou rozhodnutím zůstavitele.

Zřeknutí se dědického práva je právní jednání, kterým se dědic, spolu s jedním nebo více dědici, vzdává svých dědických práv. Pokud jde o nepominutelné dědice, pak se vzdává jen práva na povinný díl z pozůstalosti. Zřeknutí se dědického práva může být předem sjednáno smlouvou se zůstavitelem a pokud není dohodnuto jinak, platí zřeknutí i proti potomkům dědice. Jestliže se někdo zřekne dědického práva, ztrácí také nárok na povinný díl, ale v případě, že se dědic zřekne pouze práva na povinný díl, neztrácí tím nárok na dědictví ze zákona. Zřeknutím se dědického práva ztrácí zůstavitelův potomek svůj status dědice. Naopak ale, zřeknutím se práva na povinný díl přestává být potomek zůstavitele pouze nepominutelným dědicem. Smlouva o zřeknutí se dědického práva musí být uzavřena ve formě notářského zápisu. Práva a povinnosti vyplývající ze smlouvy o zřeknutí se dědického práva mohou zaniknout

¹⁵ PILÍK, Václav; PETR, Bohuslav a KLIČKA, Ondřej. *Základy občanského práva hmotného*. Student (Leges). Praha: Leges, 2023., s. 220-221, ISBN 978-80-7502-676-7.

¹⁶ PILÍK, Václav; PETR, Bohuslav a KLIČKA, Ondřej. *Základy občanského práva hmotného*. Student (Leges). Praha: Leges, 2023., s. 222, ISBN 978-80-7502-676-7.

například odstoupením od smlouvy nebo pokud se někdo zřekne práva ve prospěch jiné osoby.¹⁷

Dědic má právo **odmítnout dědictví**, což má za následek jeho vyloučení z práva na pozůstalost nebo podíl z ní. Důvody odmítnutí mohou zahrnovat zadluženost pozůstalosti nebo specifické požadavky zůstavitele. Proces odmítnutí je upraven v § 1485 až 1489 občanského zákoníku a související procesní otázky jsou upraveny zvláštním soudním řízením. Odmítnutí musí být provedeno výslovným prohlášením před soudem do jednoměsíční lhůty. Odmítnutí je trvalé a univerzální, což znamená, že dědic nemůže později uplatnit své dědické právo.¹⁸

V posledním případě uvádíme **vzdání se dědictví**. Jedná se o právní jednání, které provádí pouze dědic jednostranně, ale jeho následky se projeví pouze tehdy, pokud s tímto krokem souhlasí jiný dědic, ve prospěch, kterého se toto vzdání provádí. Dědic, který se nerozhodne odmítnout dědictví, vzdává svůj podíl ve prospěch jiného dědice, který s tímto krokem souhlasí. Spolu s přijetím dědického podílu se přebírají i případné povinnosti spojené s tímto dědictvím. Pro osobu, která se vzdává dědictví ve prospěch jiného dědice, nevzniká žádný příjem z dědictví, avšak musí nejprve dědictví přijmout, než se ho může vzdát. To je klíčový rozdíl oproti situaci, kdy dědic dědictví odmítne. V případě vzdání se dotyčná osoba nejprve stává dědicem a poté se rozhodne dědictví ve prospěch jiného dědice vzdát. I když se taková osoba vzdala dědictví, zůstává stále dědicem zůstavitele, protože už dědictví přijala a má s tím spojené povinnosti, včetně splácení dluhů zůstavitele. Na rozdíl od toho, osoba, která dědictví odmítne, je považována za to, že nikdy nebyla dědicem.¹⁹

¹⁷ PILÍK, Václav; PETR, Bohuslav a KLIČKA, Ondřej. *Základy občanského práva hmotného*. Student (Leges). Praha: Leges, 2023., s. 22-223, ISBN 978-80-7502-676-7.

¹⁸ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 40, ISBN 978-80-7478-939-7.

¹⁹ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 30, ISBN 978-80-7400-684-5.,

2.3.3 Dědický důvod

Důležitým předpokladem dědění je zapotřebí existence dědického titulu. Dědický titul je právní důvod, který je nezbytný pro vznik subjektivního dědického práva u dané osoby. Jinými slovy jen ten, komu svědčí dědický titul, tomu vznikne i dědické právo.

Na rozdíl od předchozí právní úpravy občanského zákoníku, kdy byla jediným typem pořízením pro případ smrti závěť, dnes máme možnost pořídit o naší pozůstalosti i dědickou smlouvu či dovětek. Dovětek ale není dědickým titulem, jelikož nepovolává dědice.²⁰ Výčet dědických titulů nalézáme v § 1476 občanského zákoníku, kdy stanovuje, že dědickým titulem je dědická smlouva, závěť a dědění ze zákona. Krom toho uvádí, že je možný jejich souběh.

2.4 Přijetí dědictví

Posledním předpokladem k nabytí dědictví, je jeho přijetí. Přijetí dědictví je právní úkon, kterým dědic projevuje svou vůli stát se nástupcem zůstavitele v jeho pozůstalých právech a povinnostech. Toto jednostranné právní jednání, kdy dědic má právo pozůstalost přijmout nebo odmítnout se projednává v řízení o pozůstalosti, kdy byl od soudu vyrozuměn o tom, že má nárok na dědické právo a jakými způsoby ho může odmítnout. Vždy je nutné, aby dědic v případě, že chce dědictví odmítnout, tak učinil výslovné prohlášení vůči soudu. Takové prohlášení je nezvratné a nelze k němu připojit žádné podmínky nebo výhrady. To se pojí s již zmíněnou zásadou univerzální sukcese, kdy není možné dědictví přijmout jen z části a z části odmítnout. Na odmítnutí dědictví je stanovena lhůta jednoho měsíce od data vyrozumění o dědickém právu a pokud tak není učiněno, hledí se na dotyčného, jako by dědictví přijal. To ovšem neplatí u osob, co mají pobyt v zahraničí, tam lhůta činí tři měsíce.

²⁰ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe, s. 4-5 ISBN 978-80-7400-266-3.

3 Dědické tituly

Dědické tituly jsou právními důvody, na základě, kterých může dojít k přechodu majetku ze zůstavitele na jeho dědice. V českém právu existují tři dědické tituly a jsou jimi: závěť, dědická smlouva a zákon. Každý z nich má své vlastnosti, podmínky a následky.

Dědický titul může být buď samostatný nebo se může vyskytovat společně s jiným dědickým titulem. Samostatně funguje dědický titul například v situaci, kdy zůstavitel není autorem ani závěti, ani dědické smlouvy. V takovém případě jsou dědici povoláni k dědění na základě zákona a jediným platným dědickým titulem je právě zákonné určení. Dědické tituly mohou působit společně, například když zůstavitel pořídí závěť pouze pro část svého majetku. Část pozůstalosti bude předmětem dědění podle závěti a část podle zákona. V takovém případě hovoříme o současném existování dědických titulů.²¹

3.1 Závěť

Závěť je klíčovým právním nástrojem, který umožňuje jednotlivcům určit osud svého majetku po smrti. Jedná se o nejdůležitější, nejpoužívanější a zároveň formálně nejjednodušší pořízení pro případ smrti. Celková právní úprava závěti je obsažena v § 1494 až § 1581 Občanského zákoníku, kdy je právě v § 1494 odst. 1 definována takto *„Závěť je odvolatelný projev vůle, kterým zůstavitel pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz.“* Základním rysem závěti je jednostranný charakter tohoto právního aktu, ten se stává účinným až po smrti zůstavitele, tudíž ho může kdykoliv během svého života měnit, či ho úplně odvolat. Zastoupení je zde zcela nepřipustné z důvodu zásady osobního charakteru závěti. Tím se zajišťuje, že

²¹ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s.23, ISBN 978-80-7400-684-5.

obsah závěti odpovídá přesně vůli samotného zůstavitele a minimalizuje tak riziko manipulace ze strany potencionálního zástupce.

3.1.1 Způsobilost zůstavitele k pořízení závěti

Závěť může být pořízena fyzickou osobou, která splňuje podmínky právní osobnosti a svéprávnosti. Právní osobností máme na mysli schopnost být nositelem a vykonavatelem práv a povinností, tato právní osobnost nám vzniká již narozením. Z toho nám vyplývá, že podmínka právní osobnosti je splněna automaticky. Na rozdíl svéprávnost, kterou chápeme jako způsobilost k právním úkonům, nám nabývá zletilostí, tedy zpravidla dovršením 18 let věku. Jak již to v právu bývá, i zde nalezneme několik výjimek, kdy člověk není plně svéprávný, ale i přes to může platně pořídit závěť.²² Prvním případem jsou nezletilé osoby, které již dovršily patnácti let. Takové osoby mohou pořizovat samostatně bez souhlasu svého zákonného zástupce, avšak jen ve formě veřejné listiny a nejdříve počátkem dne svých patnáctých narozenin. Druhou výjimkou jsou osoby sice zletilé, ale omezené na své svéprávnosti. Ty mohou pořizovat ve svém tzv. světlém okamžiku, kdy jsou uzdraveni do takové míry, že jsou schopni projevit svou vůli. V tomto případě zákon nestanovuje, jakou formou má být vůle projevena. Naopak u osob též omezených na svéprávnosti, které musí pořizovat jen ve formě veřejné listiny, tedy notářským zápisem, jelikož nemají tzv. světlý okamžik. A poslední výjimku tvoří ti, kteří byli ve svéprávnosti omezeni pro chorobnou závislost na požívání alkoholu, psychotropních látek nebo hracích automatech. Tyto osoby mohou v rozsahu svého omezení pořizovat v jakékoliv předepsané formě, ale pouze nejvýše o polovině své pozůstalosti. Druhá polovina musí připadnout zákonným dědicům.²³

²² SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe., s.53-54, ISBN 978-80-7400-266-3.

²³ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova skripta. s 61-62. ISBN 978-80-7400-684-5.-

3.1.2 Obsahové náležitosti závěti

Závěť musí splňovat určité obsahové náležitosti, které jsou stanoveny v občanském zákoníku, pro její platnost a závaznost. Pojďme se jím nyní věnovat. První nezbytnou a závaznou součástí závěti je povolání dědiců. Určení dědice nemůže být svěřeno jiné osobě, než je sám zůstavitel z toho důvodu, že zůstavitel nemůže postoupit nebo sdílet odpovědnost za výběr svého dědice někým jiným. V praxi by takové určení v závěti mohlo vypadat takto „...můj manžel ať po mé smrti určí, komu připadne můj dům...“. Jakékoliv takovéto ustanovení by zapříčinilo jeho neplatnost. Označení dědice není zákonem výslovně stanoveno. Je však důležité vzít v úvahu, že zůstavitel již nemůže být schopen vyjádřit svá přání nebo určit zamýšleného dědice, když bude závěť ověřena notářsky v průběhu dědického řízení. Z tohoto důvodu je důležité v závěti poskytnout jasné a konkrétní informace k osobě, ke které závěť směřuje, aby se nemohlo stát, že bude osoba zaměněna za jinou. Obecně postačí uvést v závěti příbuzenský vztah a jméno, například „syn Pavel“, mnohem lepší a jistější je uvedení celého jména a příjmení, datumu narození a ideálně i místa bydliště. Jestliže je povolána k dědění právnická osoba, způsob označení se od fyzické osoby odlišuje. Pro její jednoznačnou identifikaci se doporučuje uvést celé jméno právnické osoby, identifikační číslo a sídlo.²⁴ Krom toho je nutností stanovit podíl dědiců. Ať se jedná o to, zda celá pozůstalost připadne jednomu dědici, nebo pokud mu má připadnout jen část, tak uvést přesně jak velká. Nezávazné (fakultativní) náležitosti mohou zahrnovat prohlášení o vydědění nebo negativní závěť. Dále zřídit v závěti odkaz, podmínit nebo časově omezit nabytí dědictví, zřízení odkazu, jmenování správce či založení právnické osoby, nadace a zřízení svěrečnického fondu.²⁵

V kapitole o vyloučení z dědického práva jsme si zmínily o dědické nezpůsobilosti z důvodu dopuštění se jednání, které porušuje morální principy společnosti nebo přímo ohrožuje základní práva a svobody zůstavitele či jeho

²⁴ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 54-57, ISBN 978-80-7400-266-3.

²⁵ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 60, ISBN 978-80-7478-939-7.

blízkých. Toto lze obejít tím, že zůstavitel do závěti výslovně dané osobě čin promine.

Poslední náležitostí je datum pořízení závěti. Podle současného občanského zákoníku nezáleží na tom, kdy byla závěť pořízena. Pokud ale od zůstavitele existuje více pořízených závětí, jejichž obsah si odporuje a není jasné kdy jakou závěť pořídil, pak není platná.²⁶

3.1.3 Formální náležitosti závěti

Závěť musí být pořízena v souladu s platnými právními náležitostmi k tomu, aby byla platná a mohlo se podle ní v řízení o pozůstalosti postupovat. Pokud závěť neobsahuje nebo obsahuje nesprávně některou z náležitostí, je závěť absolutně neplatná a není možné podle ní dědit. Zůstavitel má možnost pořídit svou závěť buď formou veřejné listiny, nebo listiny soukromé.

Představme si závěť psanou veřejnou listinou. Veřejnou listinou občanský zákoník chápe sepsání ve formě notářského zápisu notářem. Tato forma závěti má mnoho výhod, a proto se považuje za nejjistější institut, podle kterého bude postupováno v řízení o pozůstalosti a nebudou žádné nejasnosti. Vzhledem k tomu, že se závěť sepisuje u odborníka jako je notář, má zůstavitel jistotu odborného poradenství, a především správnosti sepsání jeho poslední vůle. Následně může očekávat, že bude řízení o jeho pozůstalosti bez komplikací a bude dodržena jeho vůle.²⁷ Další výhodou je povinnost notáře každou závěť, kterou sepíše evidovat do „Evidence právních jednání pro případ smrti“ kam nemá přístup nikdo jiný než samotný notář a osoby jím pověřené, zároveň má možnost ji skrýt a ostatní se o ní dozví až po jeho smrti. Zůstavitel má jistotu, že jeho pořízení bude v této evidenci vždy nalezeno. Zároveň je závěť jako veřejná listina těžko napadnutelná jako padělek a zakládá plný důkaz o projevu vůle zůstavitele.

²⁶ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 60, ISBN 978-80-7478-939-7.

²⁷ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe., s.57-58, ISBN 978-80-7400-266-3.

Notář má navíc povinnost ověřit si, zda zůstavitel pořizuje projev své poslední vůle s rozmyslem, bez nátlaku a v klidu.²⁸

Ačkoliv každý může využít možnosti sepsání závěti formou veřejné listiny dobrovolně, existují určité kategorie osob, u kterých je tato forma sepsání obligatorní neboli povinná. Některými jsme se již zabývali v jedné s předchozích kapitol, avšak se zde objevují i kategorie ještě nezmíněné. První nám již známou informací je povinnost pořízení formou veřejné listiny osobou, která je omezena na svéprávnosti, ale nikoli z důvodu své chorobné závislosti na návykových látkách, současně také osobu, co dovršila 15 let věku, ale plně nenabyla svéprávnosti. Neposledně osoba, která nezvládá číst a psát a není způsobilá obeznámit se s obsahem závěti ani za pomoci jiné osoby, nebo speciální přístrojů, nebo není schopna potvrdit listinu svým podpisem nebo vlastním znamením. Do poslední kategorie řadíme osoby pořizující závěť v době, kdy jsou v péči zařízení poskytujícího zdravotnické nebo sociální služby a chtějí svou pozůstalost odkázat osobě, která toto zařízení spravuje či je v něm jiným způsobem zaměstnaná a zůstaviteli různými způsoby pomáhá. Jestliže jakákoliv osoba z těchto kategorií pořídí v jiné než této formě, stává se povolání k dědictví neplatné.²⁹

Závěť pořízená soukromou listinou se dělí na vlastnoruční (holografní) a nikoliv vlastnoruční (alografní).

Holografní závěť spočívá v napsání celého textu závěti vlastnoručně zůstavitelem na papíře, či jiném materiálu a musí být vlastnoručně podepsána. U holografní závěti není zapotřebí žádných svědků, avšak pokud zůstavitel chce, můžou se svědci na závěť podepsat, nic to ale nemění na tom, že se bude stále jednat o holografní závěť. Současně není potřeba označení takového psaní názvem „závěť“, může mít podobu například dopisu. Jde o nejrychlejší a nejméně náročnou variantu pořízení závěti, která vyžaduje jen splnění dvou výše zmíněných podmínek. Ačkoli je tato forma nejjednodušší, může zůstavitel zvolit

²⁸ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 83, ISBN 978-80-7400-684-5.

²⁹ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova skripta., s. 82-85, ISBN 978-80-7400-684-5.

nepřesné formulace a nemusí být jeho záměr pochopen v budoucím řízení o pozůstalosti.³⁰

Druhou formou závěti pořízené soukromou listinou je závěť alografní. Ta je specifická v tom, že ji zůstavitel sepsal sám, ale jinak než vlastnoručně. Alografní závěť dále rozdělujeme na prostou a speciální. Prostou rozumíme závěť, kterou sepsal sám zůstavitel, ale jiným způsobem než vlastním rukopisem (může být například sepsána na počítači, či ji dokonce může napsat někdo za zůstavitele), zároveň musí být od něj podepsána. Takovýto podpis musí být umístěn tak, aby nebylo možné k závěti připojit další text. Následně je nutné výslovné prohlášení, že listina je v souladu se zůstavitelovou vůlí, a to současně před dvěma svědky.³¹ Protože svědkové mají klíčovou roli při sestavování této formy závěti, zákon na ně klade speciální požadavky uvedené v § 1539 až §1541 občanského zákoníku. Tyto paragrafy stanovují že svědkové budou přítomni při vytváření závěti tak, aby mohli potvrdit, že osoba, která ji zakládá je totožná se zůstavitelem a následně se na listinu také podepíše a doloží k ní své údaje jako je datum narození a adresu trvalého pobytu podle nichž je, možné zjistit o koho se jedná. Svědek nesmí být nesvéprávná osoba, osoba neznalá jazyka, ve kterém se listina sepisuje ani dědic nebo odkazovník, kterému se projevenou vůlí zůstavuje. Avšak oproti osobám nesvéprávným a neznalým jazyka, které považujeme za absolutně nezpůsobilé dědice považujeme dědice a odkazovníka za relativně nezpůsobilé svědky. Chtěli by zůstavitel jako svědka závěti někoho ze svých dědiců či odkazovníků, vyžaduje se po něm sepsání vlastní rukou, nebo jejich potvrzení od tří svědků. Samozřejmě jsou tyto svědci vázáni povinností mlčenlivosti. Zůstavitel nevidomý a také zůstavitel se smyslovým postižením, neschopný číst nebo psát pořizuje závěť alografní speciální. I v těchto případech je samozřejmě nutná účast svědků. Pokud jde o požadavky kladené na svědky podle zákona, platí to, co bylo uvedeno výše v alografní závěti prosté, avšak počet potřebných svědků je vyšší. U nevidomých osob hovoříme o počtu tří svědků, před kterými bude projevena poslední vůle zůstavitele. Je zapotřebí, aby byla listina nahlas přečtena svědkem, co závěť

³⁰ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 76-77 ISBN 978-80-7478-939-7.

³¹ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 77, ISBN 978-80-7478-939-7.

nepsal a zůstavitel před všemi svědky potvrdí, že dokument obsahuje jeho poslední vůli. Stejně tak je přítomnost tří svědků potřeba při pořizování zůstavitelem se smyslovým znevýhodněním, nebo nemožnosti číst či psát. Tlumočení listiny svědkem, který závěť nepsal probíhá způsobem dorozumívání, jaký si vybral sám zůstavitel. Pokud není problém v zůstavitelově porozumění, závěť se nahlas přečte a on ji následně potvrdí. Jestliže není možné, aby smyslově znevýhodněný porozuměl čtenému textu, vybere si jiný způsob dorozumívání. Představme si pod tím například dorozumívání za pomoci Braillova písma. Tento vybraný způsob mají povinnost ovládat všichni svědci přítomni při pořizování a zůstavitel potvrzuje pravost obsahu jeho poslední vůle. Může se stát, že i osoba se smyslovým znevýhodněním zvládne listinu podepsat, pokud tak lze, zůstavitel tak učiní. Jelikož je pravděpodobná nemožnost stvrzení závěti podpisem, učiní se tak vlastním znamením, například otiskem prstu, ke kterému je svědek povinný připsat jméno zůstavitele.³²

3.1.4 Závěť pořízená s úlevami

Nikdy člověk nemůže předpovídat co se stane, a ne vždy počítá s těmi nejhorsími situacemi. Každý z nás se může lehce ocitnout v ohrožení života z důvodu nemoci či úrazu, a to v jakémkoliv věku. Pro tyto případy, kdy do této doby člověk ani nepřemýšlel o pořízení pro případ smrti existuje závěť pořízená s úlevami.

Závěť pořízená s úlevami, také nazývána privilegovaná závěť, je speciální formou závěti. Závěť je určena pro osoby nacházející se v neočekávaných mimořádných situacích kdy podmínky nedovolují její sepsání tradičním způsobem. Jedná se o schovávavost k zůstaviteli a dát mu možnost pořídít svou poslední vůli za mnohem mírnějších podmínek než za těch obecně stanovených. Největší úleva v tomto případě pořízení spočívá v možnosti využití ústní formy závěti. Avšak i v benevolentnějších nárocích na svědky, může jím být osoba nezletilá i osoba

³² CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova skripta., s.75-83, ISBN 978-80-7400-684-5.

omezená na svéprávnosti, ale způsobilá k věrohodnému popsání skutečností důležitých pro platnost závěti.³³ Důležitým úskalím je omezená časová platnost privilegovaných závětí. Rozdělme si tedy tyto závěti na dvě skupiny. První skupinou je ústní závěť před třemi svědky, a to pouze ve dvou zákonem stanovených případech. Mimo již zmíněné bezprostřední ohrožení života v nečekané mimořádné události se jedná i o situaci kdy zůstavitel chce pořídit závěť v místě kde je ochromen běžný společenský styk také kvůli mimořádné události, jako je například povodeň a nelze po něm požadovat sepsání závěti v jiné formě. V obou případech je omezena doba platnosti na dva týdny. Druhou skupinu představují pořízení závěti před starostou obce, na palubě námořního plavidla plujícího pod státní vlajkou ČR, letadla zapsaného v leteckém rejstříku ČR a pokud jde o vojáka účastníčí ho se ozbrojeného konfliktu nebo vojenských operací. Zaznamenání závěti před starostou obce lze pokud se někdo důvodně obává, že by mohl zemřít dříve, než sepíše závěť. Starosta města zůstavitelova bydliště poslední vůli zaznamená za přítomnosti dvou svědků. Roli starosty může zastat osoba se stejnými pravomocemi náležité starostovi. V případě, že zůstavitel pocítuje naléhavou potřebu vyhotovit závěť, existují určité formální postupy, které by měl dodržet. Jednou z možností je vyhotovení závěti na palubě námořního plavidla s českou státní vlajkou nebo na palubě letadla registrovaného v leteckém rejstříku České republiky. Tento akt vyžaduje, aby závěť byla zaznamenána velitelem plavidla nebo letadla za přítomnosti alespoň dvou svědků. Pro vojáky, kteří se účastní konfliktů či vojenských operací, platí specifická pravidla pro záznam jejich vůle. V takovém případě může být závěť zaznamenána velitelem jednotky nebo jiným vojákem s hodností důstojníka či vyšší, opět za přítomnosti alespoň dvou svědků. Je nutno zdůraznit, že tyto postupy jsou navrženy tak, aby zajistily řádnost a právní jistotu při zachování důstojnosti procesu s ohledem na mimořádné okolnosti, které se vztahují k prostředí vojenských operací.³⁴

³³ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova skripta., s. 87, ISBN 978-80-7400-684-5.

³⁴ PILÍK, Václav; PETR, Bohuslav a KLIČKA, Ondřej. *Základy občanského práva hmotného*. Student (Leges). Praha: Leges, 2023., s.230-231, ISBN 978-80-7502-676-7.

3.1.5 Vedlejší doložky závěti

V občanském zákoníku je v §1551 odst. 1 stanoveno „*Zůstavitel může uvést v závěti podmínku, doložení času nebo příkaz.*“ Tyto vedlejší doložky spočívají v určitém omezení právního postavení dědice. Nicméně zůstavitel nemá neomezené možnosti omezovat dědice. Občanský zákoník nepřihlíží k vedlejší doložce v závěti, pokud je jejím cílem zjevné obtěžování dědice nebo pokud je v rozporu s veřejným pořádkem, je nesrozumitelná nebo pokud zůstavitel nařizuje dědici uzavřít nebo neuzavřít manželství, setrvat v něm nebo ho zrušit.³⁵

Podstatou **podmínky** je, že zůstavitel ve svém pořízení pro případ smrti váže nabytí dědictví nebo trvání dědického práva na splnění určitého požadavku, jako je konkrétní událost, čin nebo právní skutek. Jinými slovy, jde o budoucí událost, která je nejistá a jejíž splnění je klíčové pro vznik, změnu nebo zánik práva. Podmínky stanovené v pořízení mohou být buď odkládacího, nebo rozvazovacího charakteru. Pokud je v poslední vůli stanovena odkládací podmínka, je třeba, aby kromě běžných dědických předpokladů byla splněna i tato podmínka, aby bylo možné dědictví nabýt. Pokud je dědic povolán s odkládací podmínkou, vytváří se automaticky svěřenské nástupnictví pro případ, že podmínka nebude splněna, a v takovém případě se dědicem stane přední dědic. Jestliže zůstavitel explicitně neurčí předního dědice, platí to, že se stává dědicem dědic ze zákona. Dědic s odkládací podmínkou je tedy svěřenským nástupcem, který má splnit podmínku pro případné dědictví následnému dědici. Pokud zůstavitel povolá dědice s rozvazovací podmínkou, dědické právo dědiců zanikne po splnění této podmínky, což je opak situace při odkládací podmínce. Dědic povoláný s rozvazovací podmínkou se stane předním dědicem a dědictví pak přejde na dědice určeného v závěti nebo, není-li určen, na zákonné dědice.³⁶

V případě **doložení času**, zůstavitel určuje, že dědic bude mít nárok na dědictví buď po uplynutí určité doby nebo od určitého okamžiku. Prvním typem je

³⁵ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017. , s. 98-99, ISBN 978-80-7400-684-5.

³⁶ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 89, ISBN 978-80-7478-939-7.

stanovení časového období na určitou dobu. Zůstavitel tím určí, že dědic bude mít právo na dědictví od doby jeho úmrtí až do data, které zůstavitel stanoví ve své závěti. Po uplynutí této doby zaniká právo na dědictví. Pokud zůstavitel ve své závěti neurčí, co se má stát po uplynutí časového období a neuvede, kdo bude mít nárok na dědické právo následně, dědictví připadne dědicům podle zákonné dědické posloupnosti.³⁷ Druhým typem doložení času je právo na dědictví až od určité doby. To znamená, že zůstavitel stanoví, že dědic nemůže uplatnit své právo okamžitě po jeho smrti, ale až po uplynutí časového období od této události a stanoví konkrétní určitý den, kdy těchto práv dědic nabude. Zůstavitel by v této doložce měl určit, komu připadne dědictví v tzv. počátečním období. Tedy v tom období, kdy dědic povoláný v závěti s doložkou času od určité doby na dědictví čeká. Pokud tak zůstavitel neuvede, dědictví na tuto dobu náleží dědicům podle zákonné dědické posloupnosti.³⁸

Příkaz v závěti umožňuje určit dědicům, jak mají jednat s majetkem, který zdělili. Pokud dědic příkaz nesplní, nemůže se stát dědicem. Příkaz může vymáhat kdokoliv, komu to přináší prospěch, včetně vykonavatele závěti nebo osoby určené v závěti. Pokud má z plnění příkazu těžit veřejnost, může požadavek uplatnit státní orgán. V případě, že má z příkazu profitovat neurčená skupina lidí, může požadavek na jeho splnění podat právnická osoba, která má za cíl chránit zájmy této skupiny. Může se stát situace, kdy dědic není schopný příkaz splnit přesně tak, jak si zesnulý představoval, a v takovém případě občanský zákoník umožňuje splnit příkaz alespoň v základním rozsahu, který odpovídá jeho původnímu záměru. Pokud se nelze ani přiblížit zůstavitelovo záměru, dědici, který je obtížen příkazem i tak připadne to, co mu bylo zůstaveno.³⁹

³⁷ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 102-103, ISBN 978-80-7400-684-5.

³⁸ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 103, ISBN 978-80-7400-684-5.

³⁹ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 104-105, ISBN 978-80-7400-684-5.

3.1.6 Zrušení závěti

Závěť, jako osobní právní akt, je projevem vůle zůstavitele a nabývá platnosti až po jeho smrti. Zůstavitel není během svého života vázán obsahem závěti a může ji měnit či úplně zrušit.

Anulace závěti může být provedena dvojím způsobem a to buď jejím odvoláním nebo vyhotovením závěti nové. V případě, že pořizovatel má zájem o zachování některých ustanovení původní závěti, je nejvhodnější vyhotovit novou závěť pouze ohledně části pozůstalosti, která není v souladu s jeho aktuálním záměrem. Odvolání závěti je adekvátní v situaci, kdy pořizovatel přeje zrušit závěť celkově a nesouhlasí s jejím obsahem. Existuje možnost, že pořizovatel v jediném právním aktu odvolá všechny předchozí závěti a současně vyhotoví novou. Pokud nová závěť nebude obsahovat ustanovení ve stejném rozsahu jako závěť předchozí, starší závěť zůstává platná v nezahrnuté části.⁴⁰

Odvolání závěti je klíčovým krokem k jejímu zrušení s konečnou platností. Tento akt může být uskutečněn výslovně, mlčky nebo prostřednictvím vydání závěti ve formě, která odpovídá notářskému zápisu.⁴¹ Pro výslovné odvolání závěti je nezbytné vyjádření vůle v souladu s požadavky pro její původní pořízení, s respektováním pravidel týkajících se způsobilosti. Odvolání může být provedeno prostřednictvím veřejné listiny, vlastnoručního zápisu nebo jiných formálních postupů. Za účelem dosažení požadovaného efektu je důležité jasně formulovat úmysl zrušit závěť v textu, buďto zahrnutím odvolání všech předchozích závětí nebo pouze konkrétní závěti. Ačkoli je vhodné označit obsah jako "Odvolání závěti", není to nezbytné, pokud je z obsahu zřejmé, že jde o akci zrušení závěti.⁴²

Odvolání závěti mlčky pak vyžaduje likvidaci dokumentu, na němž byla závěť sepsána. K odvolání závěti mlčky je nutné, aby sám pořizovatel úmyslně zlikvidoval dokument s jeho poslední vůlí. Způsob, jakým k likvidaci dojde, může

⁴⁰ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 81-82, ISBN 978-80-7400-266-3.

⁴¹ PILÍK, Václav; PETR, Bohuslav a KLIČKA, Ondřej. *Základy občanského práva hmotného*. Student (Leges). Praha: Leges, 2023.. s. 231, ISBN 978-80-7502-676-7.

⁴² SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s.81-84, ISBN 978-80-7400-266-3.

být různý, jako například roztržení, spálení nebo přeškrtnutí závěti. Je klíčové, aby dokument přestal existovat fyzicky nebo byl zřetelně poškozen, což by naznačovalo, že byla závěť odvolána. Pokud pořizovatel vytvořil více kopií závěti, je nezbytné zničit všechny tyto kopie. Jestliže pořizovatel pouze zničí jednu z kopií závěti, nelze automaticky předpokládat, že došlo k odvolání. Pokud se nepodaří zničit všechny kopie závěti, je nutné prokázat, zda to bylo záměrné nebo omylem. Fyzické zničení závěti nebo její nevědomé ztráty pořizovatelem automaticky neznamená její zrušení. V takovém případě by mohlo být obtížné prokázat existenci závěti během pozůstalostního řízení, pokud by nedošlo ke shodě mezi dědici. Zjevný záměr zrušení by byl například tehdy, kdyby pořizovatel věděl o zničení nebo ztrátě závěti a nepodnikl žádné kroky k její obnově.⁴³

3.1.7 Dovětek

Pojednání o dovětku v kontextu výkladu problematiky závětí představuje analýzu další formy pořízení pro případ smrti, která je vedle závěti a dědické smlouvy upravena v § 1498 Občanského zákoníku. Dovětek umožňuje zůstaviteli pouze určit odkaz nebo přidání vedlejších doložek k závěti, jako jsou podmínky, příkazy nebo doložení času. Nicméně, dovětek nemůže obsahovat povolání dědice a není tak považován za dědický titul, což představuje hlavní rozdíl mezi závětí a dovětkem.⁴⁴

Dovětek se rozděluje na dva typy, a to na testamentární dovětek a intestátní dovětek. Testamentárním dovětkem máme na mysli pouze jakési doplnění závěti. Předpokladem je již existence závěti a tímto dovětkem k němu zůstavitel přiloží odkaz, podmínku, příkaz či doložení času. Naopak intestátní dovětek je pořízený samostatně a není k němu potřeba existence závěti. Tento dovětek pořídí z toho důvodu, že určí odkaz, nebo některou z vedlejších doložek závěti dědicům

⁴³ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 81-84, ISBN 978-80-7400-266-3.

⁴⁴ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 109-110, ISBN 978-80-7400-684-5.

v zákonné dědické posloupnosti. Formální náležitosti dovětky jsou stejné jako náležitosti závěti. Může je tak jednostranně měnit i zrušit.⁴⁵

3.2 Dědická smlouva

Dědická smlouva je specifickým typem dědických titulů, který se používá pro určení dědiců po smrti osoby. Občanský zákoník charakterizuje dědickou smlouvu v § 1582 odst. 1 jako: „*Dědickou smlouvou povolává zůstavitel druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá.*“

Tento dědický titul má mezi ostatními formami dědění výjimečné postavení, protože má prioritu nad poslední vůlí zůstavitele, a to i v případě, že byla poslední vůle pořízena později než dědická smlouva. Na rozdíl od poslední vůle neboli závěti, je dědická smlouva právní akt, který vyžaduje souhlas dvou nebo více stran, kde jednou ze stran musí být vždy zůstavitel a na druhé straně dědic nebo jiná třetí osoba. Dalším rozdílem od závěti je tedy to, že dědická smlouva nemůže být jednostranně zůstavitelem změněna či zrušena. Právě z tohoto důvodu se považuje za nejsilnější dědický titul, neboť smlouva vždy vytváří závazky, které jsou strany povinny splnit.⁴⁶

Stejně jako u závěti, i pro uzavření dědické smlouvy musí mít zůstavitel zvláštní oprávnění, které se nazývá pořizovací způsobilost. Tato způsobilost je specifická pro dědické smlouvy a liší se od té, která je potřebná pro sepsání závěti. Když zůstavitel uzavírá dědickou smlouvu, musí splňovat přísnější kritéria než při tvorbě závěti. Navíc, dědická smlouva musí být vždy sepsána formou notářského zápisu, což je další přísnější požadavek na její platnost oproti závěti.⁴⁷

⁴⁵ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 111, ISBN 978-80-7400-684-5.

⁴⁶ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 85, ISBN 978-80-7400-266-3.

⁴⁷ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 85, ISBN 978-80-7400-266-3.

3.2.1 Způsobilost k uzavření dědické smlouvy

Jak již bylo zmíněno, i v případě uzavírání dědické smlouvy jsou kladeny určité nároky na zůstavitele a smluvního dědice v ohledu pořizovací způsobilosti. A proto, že se jedná o smlouvu, a tedy smluvní závazky, musejí být obě strany způsobilé k tomu právně jednat.

Podobně jako u pořizování závěti musí být osoba, která uzavírá dědickou smlouvu osobou fyzickou a musí být hlavně zletilá a plně svéprávná. Je-li osoba nesvéprávná, má možnost uzavřít dědickou smlouvu pouze se souhlasem jeho opatrovníka. Na druhé straně smlouvy může být osoba jak fyzická, tedy také za podmínky, že je zletilá a plně svéprávná, tak i osoba právnická. Není zde možné zastoupení ani jedné ze smluvních stran, proto se vždy vyžaduje osobní jednání při uzavírání smlouvy.⁴⁸

Dědic, který je uveden ve smlouvě, nemá možnost přenést své dědické právo na jinou osobu, pokud to není výslovně dohodnuto v rámci této smlouvy.

3.2.2 Náležitosti dědické smlouvy

Náležitosti dědické smlouvy si rozdělme na náležitosti formální a obsahové. Uzavření dědické smlouvy a změnu závazků lze provést pouze formou notářského zápisu a jak již bylo uvedeno výše, pouze osobním jednáním, nikoli zastoupením.

Co se týče obsahových náležitostí, platí to, že dědická smlouva je právní dokument, který určuje dědice nebo odkazovníka, kterým může být jakákoliv fyzická nebo právnická osoba, včetně státu. Dědic nebo odkazovník nemusí být stranou smlouvy a smlouva může být uzavřena i ve prospěch třetí osoby, což je užitečné, pokud dědic není právně způsobilý jednat samostatně. Například rodič může uzavřít dědickou smlouvu ve prospěch nezletilého dítěte. Tato smlouva není formou zastoupení, protože všechny strany jednají ve svém jménu, ale prospěšné

⁴⁸ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 97, ISBN 978-80-7478-939-7.

je to třetí osobě, která není stranou smlouvy. Souhlas třetí osoby není nutný pro platnost smlouvy.⁴⁹

Dědickou smlouvu lze uzavřít pouze o maximálně třech čtvrtinách pozůstalosti, zatímco čtvrtina musí zůstat volná pro zvláštní pořízení zůstavitelem. Pokud zůstavitel chce zanechat i tuto čtvrtinu smluvnímu dědici, může tak učinit prostřednictvím závěti.⁵⁰ Je důležité určit, kdy se vztahuje požadavek na omezení na tři čtvrtiny - zda k okamžiku uzavření smlouvy nebo k okamžiku smrti zůstavitele. Z toho důvodu, že se během zůstavitelova života může majetek neustále měnit, mělo by se k těmto čtvrtinám přihlížet až v době úmrtí zůstavitele. Dědická smlouva je odvážnou smlouvou a měla by být formulována tak, aby vyhovovala oběma stranám. Pokud by smlouva pokrývala větší část pozůstalosti, než je zákonem povoleno, byla by neplatná v části, která překračuje zákonný limit, ale mohla by být považována za závěť. Pro osoby s omezenou svéprávností kvůli závislostem platí stejná omezení, ale čtvrtina pozůstalosti, která má zůstat volná, se počítá z majetku, o kterém mohou tyto osoby pořizovat.⁵¹

Zároveň může dědická smlouva stanovit podmínky, časové doložky nebo příkazy. Smlouva může explicitně umožnit dědici převést své dědické právo na jinou osobu, s možností vyžadovat souhlas zůstavitele, nebo bez něj. Bez takového ujednání ve smlouvě není převod možný a musí být proveden formou notářského zápisu. Dědická smlouva může také vyloučit možnost smluvního dědice odmítnout dědictví, což musí být výslovně ujednáno ve smlouvě. Smluvní dědic, který si sjednal, že nemůže dědictví odmítnout, nemusí být o této možnosti informován.⁵²

⁴⁹ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 87-89, ISBN 978-80-7400-266-3.

⁵⁰ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 116, ISBN 978-80-7400-684-5.

⁵¹ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s.88, ISBN 978-80-7400-266-3.

⁵² SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 88-89, ISBN 978-80-7400-266-3.

3.2.3 Dědická smlouva uzavřená mezi manželi

Dědická smlouva mezi manželi je dohoda, která stanovuje, jak se majetek rozdělí po smrti jednoho z manželů. Tato smlouva může také určit, jak se majetek rozdělí mezi děti nebo další potomky. Je to často používaný nástroj pro předem stanovení pravidel dědictví.

Dědická smlouva, upravená paragrafy 1592 a 1593 občanského zákoníku, může být uzavřena mezi manželi nebo snoubenci. Existují dva typy těchto smluv: **jednostranná**, kde jeden z manželů nebo snoubenců určí druhého jako dědice nebo odkazovníka a druhý tuto nominaci přijme, a **oboustranná**, kde si obě strany navzájem určí se jako dědici nebo odkazovníci. Tyto dohody mohou být uzavřeny před sňatkem, ale teprve s jeho uzavřením nabývají platnosti.⁵³

V případě rozvodu se práva a povinnosti vyplývající z dědické dohody nezruší automaticky. Manželé však mohou požádat soud o její zrušení. Soud může odmítnout návrh, pokud s rozvodem nesouhlasí ten manžel, který rozvod nezpůsobil a nesouhlasil s ním. Pokud je manželství prohlášeno za neplatné, práva a povinnosti z dědické dohody se ruší, pokud manželství již dříve skončilo úmrtím jednoho z manželů.⁵⁴

Dědickou dohodu mohou uzavřít také snoubenci, jak bylo naznačeno v prvním odstavci. Pokud tak učiní, dohoda se stane účinnou až s uzavřením manželství. Stejně jako u manželů platí i pro registrované partnerství a jeho práva a povinnosti. Dohoda, kterou manželé nebo registrovaní partneři sjednávají majetkové poměry pro případ smrti jednoho z nich, se považuje za dědickou dohodu, pokud splňuje určité náležitosti.⁵⁵

⁵³ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017. ,s. 117-118 ISBN 978-80-7400-684-5.

⁵⁴ PILÍK, Václav; PETR, Bohuslav a KLIČKA, Ondřej. *Základy občanského práva hmotného*. Student (Leges). Praha: Leges, 2023., s.226, ISBN 978-80-7502-676-7.

⁵⁵ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 99, ISBN 978-80-7478-939-7.

3.2.4 Zrušení dědické smlouvy

Zrušení dědické smlouvy není něco, co by mělo být považováno za nezvratné, naopak, je možné ji změnit nebo anulovat. Změna nebo zrušení dědické smlouvy se řídí obecnými ustanoveními o závazcích v občanském zákoníku, ale existují i speciální pravidla týkající se dědických smluv.

Prvním způsobem, jak zrušit dědickou smlouvu je zrušení **dohodou**. Smluvní strany mohou smlouvu zrušit nebo nahradit smlouvou novou, ta musí být také sepsána ve formě notářského zápisu.⁵⁶

Zůstavitel může zrušit práva a povinnosti vyplývající z dědické smlouvy také pomocí **závěti**. Tato závěť musí být ve formě veřejné listiny a je nutné, aby smluvní dědic s tímto zrušením souhlasil.⁵⁷

V případě zrušení dědické smlouvy manželů se práva a povinnosti z dědické smlouvy ruší **rozvodem**, pouze pokud to bylo takto ujednáno v dědické smlouvě. Pokud se práva a povinnosti z dědické smlouvy neruší podle ujednání ve smlouvě, může každá strana po rozvodu manželství požádat soud o zrušení dědické smlouvy, jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole.

3.3 Odkaz

Před samotným rozebráním odkazu je důležité zmínit, že se nejedná o dědický titul. Přesto si ale myslím, že je opodstatněné ho v této práci také zmínit, jelikož úzce souvisí s pořízením pro případ smrti.

Odkazem se odkazovníku vytváří nárok na převzetí konkrétního majetku, nebo případně jednoho nebo více předmětů určitého typu, nebo na získání určitého práva. Jinými slovy, skrze odkaz, zůstavitel nařizuje dědici nebo

⁵⁶ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 99, ISBN 978-80-7478-939-7.

⁵⁷ PILÍK, Václav; PETR, Bohuslav a KLIČKA, Ondřej. *Základy občanského práva hmotného*. Student (Leges). Praha: Leges, 2023., 227, ISBN 978-80-7502-676-7.

odkazovníkovi, aby předal určitému jedinci z dědictví, které nabyl, nebo ze svého majetku konkrétní věc nebo zřídil určité právo. Odkaz může být vytvořen pomocí pořízení pro případ smrti, jako je závěť, dědická smlouva nebo dovětek.⁵⁸ Účastníky odkazu jsou odkazovník a dědic, nebo jiný zahrnutý odkazovník. Je klíčové poznamenat, že odkazovník není dědicem, a tedy nenese odpovědnost za dluhy pozůstalosti.

3.3.1 Zřízení a odvolání odkazu

Tím, že jde odkaz zřídít pouze na základě pořízení pro případ smrti, platí i u něj stejná pravidla pro pořizování. Odkaz může tedy zřídít pouze osoba způsobilá pořizovat závěti. I zůstavitel jinak nezpůsobilý pořizovat však může ze svého majetku odkazovat, ale jen ohledně předmětů malé hodnoty.⁵⁹

Odvolat odkaz se dá několika způsoby. Protože odkaz vychází z jednoho z ustanovení pořízení pro případ smrti, jeho zrušení automaticky nastane, když je dané ustanovení zrušeno. Jedním způsobem je výslovné odvolání odkazu. Výslovné odvolání lze provést tak, že pořizovatel v závěti nebo dovětku, který obsahuje odkaz, jasně a srozumitelně vyjádří svou vůli zrušit tento odkaz. Naopak odvolání odkazu mlčky nastane ve chvíli, kdy je listina, na které je odkaz obsažen, zničena. Zde opět platí stejné podmínky jako u závěti, jak již bylo zmíněno.⁶⁰ Existují i další zvláštní způsoby odvolání odkazu, ale ty už pro naši práci nejsou podstatné.

⁵⁸ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 114, ISBN 978-80-7400-266-3.

⁵⁹ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 121, ISBN 978-80-7400-684-5.

⁶⁰ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 123, ISBN 978-80-7400-266-3.

3.3.2 Druhy odkazů

Prvním druhem je **odkaz věcí určitého druhu**, ten se týká věcí, které lze nahradit, jako jsou peníze, potraviny nebo suroviny. Existují různé možnosti v případě, že odkazované věci jsou v pozůstalosti více než je potřeba, méně, než je potřeba, nebo pokud se vůbec nenacházejí. Pokud je v pozůstalosti více genericky určených věcí než určené množství, osoba obtížená odkazem musí rozhodnout, které věci budou předány odkazovníkovi. Pokud si odkazovník sám nevybere, soud rozhodne. Zůstavitel může také pověřit jinou osobu, aby vybrala vhodnou věc pro odkazovníka. Pokud je v pozůstalosti méně genericky určených věcí, než je potřeba, odkazovník se musí spokojit s tím, co je k dispozici. Jestliže se vůbec nenachází věc určeného druhu, záleží na tom, zda zůstavitel vlastnil takovou věc a zda ji odkázal. V případě odkazu peněz je osoba obtížená odkazem povinna je vyplatit, i když nejsou v pozůstalosti k dispozici hotové peníze.⁶¹

Odkaz určité věci se pak týká věcí, které jsou individuálně určeny, jako například umělecká díla, nemovitě věci nebo osobní automobily. V případě, že individuálně určená věc patří zůstaviteli, je odkaz platný a věc je součástí pozůstalosti. Pokud individuálně určená věc patří dědici, je platný odkaz na vydání této věci odkazovníkovi, a dědic je povinen věc předat. Pokud individuálně určená věc patří někomu jinému než zůstaviteli nebo dědici, tento odkaz se nepřihlíží. Existují však výjimky, jako je možnost nařídit nákup a předání cizí věci odkazovníkovi za obvyklou cenu. Zastavení nebo zatížení odkázané věci je považováno za vadu odkazu, kterou není osoba obtížená odkazem povinna odstranit, pokud věc již měla vadu v době smrti zůstavitele.⁶²

V případě **odkazu pohledávky** musí osoba zatížená odkazem předat pohledávku s potřebnými doklady a informacemi odkazovníkovi. Odkazem může být prominutí dluhu nebo převzetí dluhu zůstavitelem. Specifické typy pohledávek, jako jsou například ty vzniklé z cenných papírů či nemovitostí, nejsou zahrnuty v

⁶¹ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 122-123, ISBN 978-80-7400-684-5.

⁶² CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 123 ISBN 978-80-7400-684-5.

odkazu. Pokud je dluh prominutím nebo převzetím dluhu, osoba zatížená odkazem musí poskytnout potvrzení o splnění nebo vrátit dlužní úpis. Pokud je dluhem zůstavitele vůči odkazovníkovi, musí osoba zatížená odkazem uznat a uhradit dluh ve stanovené lhůtě. Dostatečná jistota musí být poskytnuta, pokud zůstavitel nařídí zajištění pohledávky. V případě, že zůstavitel odkáže částku odpovídající dluhu, může to vést k uspokojení pohledávky odkazovníka vůči dědicům.⁶³

3.4 Zákonná dědická posloupnost

Dostáváme se k poslednímu dědickému titulu a tím je zákonná dědická posloupnost. Považuje se za nejslabší z dědických titulů. Tento systém dědění přichází v úvahu v situacích, kdy zemřelá osoba nepořádila pro případ své smrti žádnou vůli o tom, jak má být s její pozůstalostí po smrti naloženo, nebo v případech, kdy osoba pořídila pro případ své smrti závěť nebo dědickou smlouvu, ale pouze o části svého majetku. Zbylá část, o které ve svém pořízení nerozhodl se pak rozděluje právě na základě zákonné dědické posloupnosti.

Účelem zákona o dědické posloupnosti je zastoupit absenci vůle zůstavitele tak, aby pozůstalost vždy připadla těm, kteří byli zůstaviteli nejbližší. Blízkost se posuzuje podle stupně příbuzenství a faktické blízkosti, což zahrnuje společenské vazby. Jedním důvodem je rostoucí počet nemanželských soužití, kde partneři sdílejí majetek a péči o děti.⁶⁴

Úprava dědického práva rozšířila počet dědických tříd ze čtyř skupin na šest dědických tříd. Hlavním důvodem rozšíření je snaha o omezení situací, kdy stát převezme pozůstalost (odúmrtí), protože není žádný dědic.⁶⁵ Zákonná posloupnost se odvíjí od vztahu osob k zůstaviteli, ať už jde o příbuzenský, rodinný

⁶³ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s.124, ISBN 978-80-7400-684-5.

⁶⁴ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 91, ISBN 978-80-7400-266-3.

⁶⁵ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 91, ISBN 978-80-7400-266-3.

nebo obdobný vztah. V rámci okruhu zákonných dědiců se obecně zařazují jako dědici ti, co jsou se zůstavitelem příbuzní v přímé linii – to zahrnuje jeho potomky (děti a jejich potomky) a předky (rodiče a jejich předky), stejně tak jako jeho manžela nebo registrovaného partnera. Rovněž jsou uznáváni příbuzní z vedlejších větví rodiny, jako jsou bratři a sestry a jejich potomci a další příbuzní jako strýcové, tety s bratřenci a sestřenicemi. Kromě toho, zákon zahrnuje i osoby, které sice nejsou příbuznými, ale žijí se zůstavitelem jako společníci.⁶⁶ V systému dědických tříd je možné, aby dědili jen ti, kteří se nacházejí ve stejné dědické třídě. Pokud v dané třídě neexistuje žádný potenciální dědic, právo na dědictví přechází na členy následující dědické třídy.⁶⁷

Legislativa, týkající se dědické posloupnosti je zřízena parentelním systémem, kdy tento systém určuje pořadí dědiců na základě míry příbuznosti s osobou, která zanechala dědictví. Vychází to z názvu tohoto systému, kdy základem je slovo z lat. *Parentes* a překládá se jako rodiče. V tomto dědickém systému se uplatňují dva principy: akrescence a reprezentace. Akrescenční princip řeší případy, kdy někdo z dědické třídy není schopný dědit, a jeho dědický podíl se rovnoměrně rozdělí mezi ostatní dědice téže třídy. Na druhou stranu, princip reprezentace umožňuje, aby potomci osoby, která nedědí, nastoupili do dědických práv místo ní a takto zastoupili svého předka v dědickém řízení.⁶⁸

3.4.1 Dědické třídy

Jak již bylo uvedeno, zákonná dědická posloupnost obsahuje šest dědických tříd. Tyto třídy jsou upraveny v Občanském zákoníku v § 1635 až 1640.

Začneme **první** dědickou třídou. Dědicové v této třídě jsou zůstavitelovy děti a jeho manžel, nebo registrovaný partner, kteří mají nárok na dědictví stejným

⁶⁶ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 116-117, ISBN 978-80-7478-939-7.

⁶⁷ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 34, ISBN 978-80-7400-684-5.

⁶⁸ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 34-35, ISBN 978-80-7400-684-5.

dílem. Významným pravidlem je, že biologické a osvojené děti mají rovnocenné postavení. Pokud nějaké dítě není schopno dědit, jeho dědictví přebírají jeho potomci principem reprezentace, který jsme si výše vysvětlili. Tento princip reprezentace v první dědické třídě probíhá donekonečna. Pokud tedy nebude schopna dědit například dcera zemřelé dcery zůstavitele, její dědický podíl přechází na její děti, tedy na pravnuky zůstavitele, a to stejným dílem.⁶⁹

Pro dědění manžela je podstatné, aby bylo manželství platné v době úmrtí zůstavitele, bez ohledu na to, zda žili společně nebo ne. Pouhé spolužití se zůstavitelem nezaručuje žádná práva partnerovi, ať už manželovi nebo registrovanému partnerovi, jak stanoví zákon. Dokonce i tehdy, když spolužijící osoba je rodičem dětí zůstavitele, nezískává zvláštní práva. Manželé nebo registrovaní partneři nejsou v této třídě preferováni, a jejich podíl na dědictví závisí na počtu zůstavitelových potomků. Proto manžel nebo registrovaný partner nemůže dědit samostatně, a jeho podíl může být maximálně poloviční, pokud dědí spolu s minimálně jedním z dalších dědiců první třídy, jako jsou syn, dcera, vnuk, vnučka, pravnuk nebo pravnučka.⁷⁰

Dědici **druhé** třídy jsou ti, kteří jsou povoláni k dědění, pokud žádný z potomků zůstavitele není schopen dědit nebo pokud zůstavitel žádné potomky neměl. Mezi ně patří manžel, nebo registrovaný partner, rodiče zůstavitele a také osoby, které žily se zůstavitelem ve společné domácnosti a pečovaly o něj nebo byly na něj finančně závislé po dobu alespoň jednoho roku před jeho smrtí. Dědici druhé třídy dědí rovným dílem, ale manžel nebo registrovaný partner mají oproti postavení v první třídě zvláštní výhodu - musí obdržet alespoň polovinu dědictví, pokud se o to přihlásí alespoň jeden z dalších dědiců této třídy. Pokud takový konkurent neexistuje, může manžel nebo registrovaný partner obdržet celé dědictví sám.⁷¹ Oproti tomu spolužijící osoba sama dědit nesmí. V druhé dědické

⁶⁹ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 41, ISBN 978-80-7400-684-5.

⁷⁰ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 119-120, ISBN 978-80-7478-939-7.

⁷¹ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 122, ISBN 978-80-7478-939-7.

třídě nedochází k uplatňování principu reprezentace. Podíly dědiců, kteří nedědí se rozdělí na základě principu akrescence ostatním dědicům této třídy.⁷²

Pokud manžel ani rodiče nedědí, v **třetí** třídě dědí zůstaviteli sourozenci a ti, kteří se zůstavitelem sdíleli domácnost alespoň rok před jeho smrtí a pečovali o společnou domácnost nebo byli na zůstavitele odkázáni svou výživou.⁷³ Pokud některý ze sourozenců zůstavitele nedědí, jeho podíl nabývají stejným dílem jeho děti principem reprezentace. Na rozdíl od první dědické třídy, kdy je princip reprezentace možný opakovaně do nekonečna, ve této třídě je nástupnictví zůstavitelovými synovci a neteři ukončeno. Z tohoto důvodu je možné, když nebudou moci dědit sourozenci ani jejich potomci, aby celá pozůstalost připadla spoluzijící osobě.⁷⁴

Dědici **čtvrté** třídy jsou povoláni k dědění, pokud v třetí třídě není žádný dědic. V této čtvrté dědické skupině prarodiče zůstavitele dědí v rovných dílech. Zásada dědění v této třídě je určena gradací, což znamená, že dědictví přechází na předky po potomcích. V této třídě dědického postavení mohou nejvíce dědit čtyři jednotlivci, a to oba prarodiče z obou stran rodiny zůstavitele, každý s podílem jedné čtvrtiny pozůstalosti. V případě, že jeden prarodič ze kterékoliv strany nedědí, ostatní prarodičové dědí po jedné třetině pozůstalosti. Jestliže jsou přítomni pouze dva prarodiče, každý z nich dědí polovinu. Může také nastat situace, kdy není možné rozdělit pozůstalost mezi více prarodiči a celá pozůstalost připadne pouze jednomu prarodiči.⁷⁵

Pátá dědická třída je povolána k dědění v případě, že nejsou přítomni žádní dědici čtvrté třídy. V páté třídě dědí prarodiče zůstavitele. Prarodičům z otcovy strany zůstavitele připadá polovina dědictví, zatímco prarodičům z matčiny strany zůstavitele připadá druhá polovina. Každá dvojice prarodičů se dělí o svou polovinu dědictví rovným dílem. Pokud jeden člen dvojice nedědí, jeho osmina

⁷² CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 44-45 ISBN 978-80-7400-684-5.

⁷³ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 101, ISBN 978-80-7400-266-3.

⁷⁴ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 124, ISBN 978-80-7478-939-7.

⁷⁵ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 126, ISBN 978-80-7478-939-7.

případně druhému členu. Pokud celá dvojice nedědí, jejich čtvrtina připadne druhé dvojici na stejné straně. Pokud ani jedna dvojice na stejné straně nedědí, dědictví připadne dvojicím na druhé straně ve stejném poměru, v jakém se dělí o polovinu dědictví, která jim přímo připadá. Dědická posloupnost je spravedlivě rozdělena mezi linie po matce a po otci.⁷⁶

Poslední nám zbývá **šestá** dědická třída. V šesté dědické třídě dědí potomci sourozenců zůstavitele, tedy neteře a synovci a potomci prarodičů zůstavitele, jimiž jsou tety a strýcové. Každý z možných dědiců z této kategorie dědí stejným dílem. Pro potomky prarodičů, tedy strýce a tety je stanoveno právo zastoupení, což znamená, že pokud by sami neměli nárok na dědictví, právo na ně přechází na jejich potomky, jimiž jsou sestřenice a bratrance zůstavitele. Vzhledem k velkému rodinnému vzdálení mezi uvedenými osobami a zůstavitelem jsou tito potenciální dědici označováni jako "smějící se dědici". Tyto osoby totiž nebere úmrtí zůstavitele jako důvod k smutku, ale naopak se mohou těšit z možného dědictví.⁷⁷

3.4.2 Odúmrť

Odúmrť, má své počátky v době středověku na našem území, kde se projevovalo jako odúmrtní právo panovníka. Podle Občanského zákoníku je odúmrť určena v situaci, kdy neexistují žádní dědici, kteří by měli nárok na dědictví, ať už v důsledku závěti, dědické smlouvy nebo zákonné dědické posloupnosti. Jestliže tento předpoklad nastane, dochází k situaci, kdy dědictví přechází na stát.⁷⁸

I když má stát v případě odúmrti obdobné postavení jako dědic, existují dva případy, kdy se jeho postavení liší. Především stát nemá možnost dědictví

⁷⁶ PILÍK, Václav; PETR, Bohuslav a KLIČKA, Ondřej. *Základy občanského práva hmotného*. Student (Leges). Praha: Leges, 2023., s. 233, ISBN 978-80-7502-676-7.

⁷⁷ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 109-111, ISBN 978-80-7400-266-3.

⁷⁸ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 149, ISBN 978-80-7400-266-3.

odmítnout. A to z toho důvodu, že není jiného dědice ať už ze závěti, dědické smlouvy nebo ze zákona a je tak jediným potencionálním dědicem. Kdyby měl právo dědictví odmítnout, musela by se nařídit likvidace veškeré pozůstalosti, a to i v situacích, když by nebyla pozůstalost předlužena. Druhým případem je to, že stát nemá právo na odkaz.⁷⁹

⁷⁹ SVOBODA, Jiří a KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2014., s. 151, ISBN 978-80-7400-266-3.

4 Nepominutelný dědic a povinný díl

Před zabřednutím do problematiky některých dědických titulů, která se bude týkat především kolizí těchto titulů, je potřeba ujasnit si kdo je nepominutelný dědic a jaké má práva na povinný díl.

Nové zákony věnují zvláštní pozornost určitému okruhu osob, kteří byli nejbližšími příbuznými zůstavitele. České právní předpisy pokračují v konceptu, který byl u nás přijat již v 60. letech minulého století, a tento okruh chráněných osob omezuje na minimum. Nepominutelní dědici jsou označení pro osoby, které mají zvláštní právní postavení. Nepominutelnými dědici jsou potomci zůstavitele, a pokud sami nedědí, jsou jimi jejich potomci. Pokud zůstavitel ve své závěti opomene takovou osobu, nepřizná jí alespoň určitý podíl na dědictví nebo ji vůbec neuvede, má tato osoba právo na peněžitou náhradu tohoto podílu.⁸⁰

Nepominutelným dědicům přísluší podle § 1642 ObčZ povinný díl z pozůstalosti. Jestliže je dědic dospělý v době úmrtí zůstavitele, musí mu být přidělena minimálně jedna čtvrtina jeho dědického podílu, v případě, že je tento dědic ještě nezletilý, musí mu být přiděleny alespoň tři čtvrtiny tohoto podílu. Tento díl může být dědici odkázán buď ve formě dědického podílu nebo odkazu, ale musí být bez jakýchkoli omezení, tím rozumíme zatížení například podmínkou, příkazem či doložením času. Pokud zůstavitel stanoví v poslední vůli nějaké omezení, které by mohlo snížit povinný díl, toto omezení se nebere v úvahu. Dále pokud zůstavitel poskytne nepominutelnému dědici více než povinný díl, ale současně nařídí nějaké omezení, opět týkající se například podmínky, příkazu nebo doložení času, platí toto nařízení pouze na část, která přesahuje hodnotu povinného dílu. Toto pravidlo však neplatí, pokud dědic zemře dříve než zůstavitel, nebo není dědicem z jiného důvodu. V případě, že zůstavitel ve svém pořízení pro případ smrti nepominutelného dědic opomene, musí dědic své právo na povinný díl nebo jeho doplnění aktivně uplatnit v řízení o pozůstalosti. Pokud tak učiní, nezíská status dědice zůstavitele, ale má nárok na povinný díl a může ho uplatnit

⁸⁰ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 132, ISBN 978-80-7478-939-7.

vůči dědicům zůstavitele.⁸¹ Právo na povinný podíl z pozůstalosti však nemá každý nepominutelný dědic. Takové právo nemá potomek, který se svého práva na dědictví zřekl, byl vyděděn, nebo je dědicky nezpůsobilý.

⁸¹ CHALUPA, Ivan; REITERMAN, David a MUZIKÁŘ, Martin. *Základy soukromého práva*. Beckova skripta. V Praze: C.H. Beck, 2017., s. 130-131, ISBN 978-80-7400-684-5.

5 Vybraná problematika dědických titulů

Dědické tituly jsou klíčovým prvkem v právním systému, který řídí převod majetku po smrti jedince. Tato problematika je složitá, protože zahrnuje širokou škálu aspektů, od právních předpisů až po rodinné vztahy a osobní přání. Dědické tituly určují, kdo má právo dědit majetek po zemřelém a jak je tento majetek rozdělen. Tato oblast je často předmětem sporů a nesrovnalostí, což vyvolává potřebu pečlivého a spravedlivého řízení. V následující kapitole se podrobněji zaměříme na několik příkladů, kdy může nastat k problémům právě v rámci dědických titulů.

5.1 Kolize mezi závětí a nepominutelným dílem

Kolize mezi závětí a nepominutelným dílem odkazuje na právní situaci, která může nastat v dědickém řízení, když pokyny uvedené v závěti jsou v rozporu s právem dědiců na nepominutelný díl. Nepominutelný díl garantuje, že někteří dědici mají nárok na určitou část majetku zůstavitele, kterou nelze v závěti přehlédnout.

Představme si konkrétní situaci. Matka má dva potomky, syna a dceru, oba dva jsou již zletilý. Matka se rozhodne pořídit pro případ své smrti právě závěť. V této závěti odkáže veškerý svůj majetek dceři a syna úplně vynechá. Nicméně podle českého občanského zákoníku má dítě nárok na nepominutelný díl dědictví, pokud bylo závětí připraveno o svůj povinný díl. A to i za předpokladu, že nebylo z nějakého důvodu vyloučeno z dědického práva. V tomto případě může nastat kolize mezi obsahem závěti a právem dítěte na nepominutelný díl. I když závěť stanoví, že majetek půjde pouze dceři, syn by měl právo na svůj povinný díl dědictví.

V této situaci, se bude nepominutelný dědic, tedy syn, ucházet o svůj povinný podíl na základě existence závěti, která mu neposkytuje adekvátní podíl dědictví. Tohoto svého práva se bude dožadovat v řízení o pozůstalosti a jelikož

je nepominutelným dědicem a nebyl vyloučen z dědického práva, má na tento svůj podíl nárok. Existuje několik způsobů, jak podíl získat. Syn může svůj povinný podíl vyrovnat se dědici ze závěti (v tomto případě se svou sestrou) formou odbytného, které může být uhrazeno penězi, nebo jiným majetkem. Další možností je dohoda o vypořádání povinného dílu, která může být provedena penězi, vydáním určité věci z pozůstalosti nebo majetku dědice, nebo kombinací těchto možností. V případě ale, že se nepominutelný dědic s dědicem nedohodlí o úhradě povinného dílu, rozhodne o jeho výši a splatnosti soudní komisař prostřednictvím usnesení, které bude součástí výroku končícího řízení o pozůstalosti. V tomto případě bude povinný díl hrazen vždy peněžně.⁸²

5.2 Kolize mezi závětí a dědickou smlouvou

Kolize mezi dědickou smlouvou a závětí může nastat, jestliže zůstavitel odkáže v závěti majetek jiné osobě, než je uveden smluvní dědic v dědické smlouvě. Podle Občanského zákoníku má dědická smlouva přednost před závětí, protože nemůže být jednostranně zrušena. Zůstavitel však nemůže dědickou smlouvou pořídit o celé své pozůstalosti, nýbrž musí čtvrtinu nechat volnou a pořídit o ní podle svojí zvlášť projevené vůle.

Představme si konkrétní situaci, kdy paní Dvořáková uzavřela dědickou smlouvu se svou dcerou, ve které ji ustanovila jako jediného dědice veškerého svého majetku. Později však napsala paní Dvořáková závěť, ve které odkázala čtvrtinu svého majetku svému příteli. V tomto případě dochází ke kolizi mezi dědickou smlouvou a závětí. Zde nastává problém, že došlo k porušení pravidla pro pořizování dědické smlouvy podle § 1585, kdy paní Dvořáková pořídila smlouvu o celé pozůstalosti, ačkoli čtvrtina měla zůstat volná. Tady nastává neplatnost dědické smlouvy, ale pouze v té části, ve které odporuje již zmíněnému ustanovení. To znamená, že se z celého původního majetku oddělí tři čtvrtiny,

⁸² DRÁPAL, Ljubomír a Martin ŠEŠINA. Povinný díl a jeho vypořádání. *Ad Notam* [online]. 2016, 20.12.2016 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_416-povinny-dil-a-jeho-vyporadani?fbclid=IwAR0BrK4guOzvEn6EBGfo2h6NVIM_1wAHmy2pJ9ycw3RTQmi-pi8l0Lo9rLg

které zůstanou smluvnímu dědici, tedy dceři paní Dvořákové a zbylá jedna čtvrtina bude ve smlouvě neplatná. Přičemž nám zákon dovoluje, že takto neplatná smlouva může mít platnost závěti za předpokladu, že splní veškeré její náležitosti. A jelikož je smlouva pořízena vždy ve formě veřejné listiny, není pravděpodobné, že by trpěla nějakými vadami. Mohli bychom tedy neplatnou část smlouvy považovat za závěť zůstavitele.

5.3 Kolize více závětí

Kolize více závětí nastává, když jedna osoba vytvoří více než jednu závěť, a tyto dokumenty obsahují rozličné pokyny týkající se rozdělení majetku nebo jiných důležitých otázek. Tento stav může vzniknout z různých důvodů, například pokud osoba neaktualizuje svou závěť po změně životní situace. Existence různých verzí závětí, které nejsou v souladu vede k této kolizi.

Nastíníme si opět konkrétní situaci, kdy paní Nováková má dvě dcery, Petru a Terezu. Původně sepsala závěť, v níž odkázala veškerý svůj majetek dceři Petře. Tento dokument vznikl před mnoha lety, kdy měla paní Nováková dobrý vztah se svou dcerou Petrou a chtěla jí zajistit finanční stabilitu. Nicméně, po několika letech došlo ke zhoršení vztahu mezi matkou a dcerou Petrou. Paní Nováková si byla této změny vědoma, a proto napsala druhou závěť, v níž veškerý svůj majetek odkázala dceři Tereze, s níž měla v té době blízký vztah. Po smrti paní Novákové se obě dcery dozvěděly o existenci obou závětí. Petra je uvedena jako dědička v první závěti, zatímco v druhé je jako dědic uvedena Tereza. Tím vznikla situace, kdy se střetlo více závětí.

V tomto případě, je-li jasné a zřejmé, že závěť, která určuje svým dědicem Terezu byla pořízena později než závěť ustanovující Petru, platí právě ona závěť pro Terezu. U závěti totiž platí, že je platná pouze ta závěť, která byla sepsána později a ta co byla sepsána dříve se ruší. Nevýhodou je, že se tak stane i bez vědomí povolaného dědice v dřívější závěti. Toto platí u takto jednoduchého případu, kdy je jasný datum pořízení obou závětí. Může nastat situace, kdy byly závěti sepsány formou soukromé listiny a zůstavitelka v nich neuvedla datum,

v tomto případě by se musely závěti prokazovat v soudním sporu. Samozřejmě v této naší situaci by se pojednávalo i o opominutí neopominutelného dědice, kterým je druhá dcera, jelikož nebyla ze dědického práva vyloučena. Tento případ řešíme v první části této kapitoly.

Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřila na hluboké zkoumání dědických titulů v rámci dědického práva. Práce byla strukturována tak, aby poskytla ucelený pohled na tuto problematiku, počínaje základními pojmy a konče specifickými aspekty dědických titulů.

V první části práce jsem se snažila představit základní pojmy, které se vyskytují napříč celou prací a jsou důležité pro pochopení a ucelení si představy o této problematice. Také v této části byly představeny zásady dědického práva, kterými je potřeba se řídit. Druhá část se zaměřila na podmínky pro vznik dědického práva, včetně smrti člověka, existence pozůstalosti, způsobilosti dědice a přijetí dědictví. Bez těchto podmínek by nebyl vznik dědického práva a s tím spojený vznik dědických titulů možný, proto ho považuji za důležitou část této práce. Dále jsem se věnovala také situacím, kdy je člověk z dědického práva vyloučen. Třetí část práce se věnovala tím nejhlavnějším a nejdůležitějším, a to dědickým titulům, jako je závět, dědická smlouva a zákonné dědické posloupnosti. Zároveň byl zde i krátce představen odkaz, ačkoli není dědickým titulem. Byly prozkoumány veškeré náležitosti, obsahové a formální požadavky na tyto tituly, stejně jako možnosti jejich zrušení. Ve čtvrté části práce byla prozkoumána vybraná problematika dědických titulů, včetně kolizí mezi závětí a nepominutelným dílem, kolizí mezi závětí a dědickou smlouvou a kolizí více závětí. Zkoumání této problematiky mi pomohlo více pochopit jednotlivé dědické tituly a zároveň poukazují na možné konflikty, které mohou vzniknout v rámci dědického řízení.

Cílem této práce představeným v úvodu, bylo představení a komplexní zkoumání dědických titulů a jejich problematiky v dědickém právu. Myslím si, že se mi cíl podařilo splnit a práce tak slouží, jako základní stavební kámen pro každého, kdo se chce touto problematikou zabývat. Dalším cílem bylo přiblížit možnou vzniklou problematiku při pořizování více titulů. Tu jsem zhodnotila podle znalostí, kterými jsem nabyla v průběhu psaní práce.

Nyní shrnu své poznatky, které jsem nabyla při zpracovávání práce. V dnešní době si každý z nás může vybrat, jakým způsobem bude s naší

pozůstalostí naloženo. Vidíme tedy snahu zákonodárců ponechat zůstaviteli volnou ruku v pořizování své poslední vůle. Ačkoli je možností dost, může být pro některé problém učinit tak a splnit veškeré požadavky, které jsou na jednotlivé tituly kladeny. Například v případě kolizí některých titulů, kdy pak dochází k neplatnosti projevené vůle zůstavitele nastává problém, jelikož nebude po smrti učiněno tak, jak si zůstavitel představoval. Z mého pohledu si myslím, že pokud se někdo rozhodne sepsat závěť nebo dědickou smlouvu, měl by si pořádně prostudovat náležitosti, aby nedošlo ke konfliktům, nebo právě zmíněné neplatnosti. V případě, že někdo nechce o své pozůstalosti pořádit vůbec, existuje zákonná dědická posloupnost, která je konstruovaná tak, že rozdělí majetek podle toho, kdo nám byl nejbližší.

Po dokončení mé práce je zjevné, že dědické právo v souvislosti dědických titulů není bezchybné a má své nedostatky. Nicméně je patrná snaha zákonodárců regulovat různé situace, které by mohly vzniknout v souvislosti s dědickými tituly.

Seznam zdrojů

Monografie:

DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7478-939-7.

FIALA, Roman a Ljubomír DRÁPAL. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-570-1.

HURDÍK, Jan. Občanské právo hmotné: obecná část: absolutní majetková práva. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-718-4.

CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. Základy soukromého práva. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Dědické právo podle nového občanského zákoníku: praktická příručka. Praha: Leges, 2015. Praktik (Leges). ISBN 9788075020970.

MIKEŠ, Jiří a MUZIKÁŘ, Ladislav. Dědické právo v teorii a praxi. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-79-0.

PILÍK, Václav, Bohuslav PETR a Ondřej KLIČKA. Základy občanského práva hmotného. Praha: Leges, 2023. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-676-7.

PLECITY, Vladimír, Josef SALAČ, Jan BAJURA a kol. Úvod do studia občanského práva. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-703-5.

SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. Dědické právo v praxi. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního : praktická příručka. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2

Právní úprava:

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Listina základních práv a svobod 2/1993 Sb.

Internetové zdroje:

DRÁPAL, Ljubomír a Martin ŠEŠINA. Povinný díl a jeho vypořádání. Ad Notam [online]. 2016, 20.12.2016 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_416-povinny-dil-a-jeho-vyporadani?fbclid=IwAR0BrK4guOzvEn6EBGfo2h6NVIM_1wAHmy2pJ9ycw3RTQmi-pi8l0Lo9rLg

DRAHOVSKÝ, O. Darování pro případ smrti – kam s ním? Ad Notam [online]. 2019 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/AD_NOTAM_4_2019_web.pdf

PILÍK, Václav. Tzv. Negativní závěť. Právní prostor [online]. Praha, 2014 [cit. 2024-03-11]. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/tzv-negativni-zavet>

Závěť. Ad Notam [online]. [cit. 2024-03-11]. ISSN 1211-0558. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/dedicke-pravo/zavet>